

Makkos Nádor¹

Az esélyteremtésről

Időről időre szükségünk van az esélyegyenlőség, illetve az esélynövelés igényének újradefiniálására, mert az esélynövelés egyik deklarált célja az ezirányú folyamatos szemléletformálás. Napjainkban az esélyegyenlőség elcsépelet fogalma helyett az esélynövelés, vagy esélyteremtés kifejezést használjuk. Azt is láthatjuk, hogy az esélyteremtés igénye napjainkban Magyarország területén különböző intenzitással jelenik meg, véleményünk helyett helyesen, mert ahol nagyobb a szükség, ott koncentráltabbnak kell lennie a pozitív állami beavatkozásnak is. Az állami szervezetrendszer azonban nem alkalmas a jelenlét alapú folyamatos segítségnyújtásra, ezért segélyszervezetekkel valósítja meg ez irányú céljait, a hátrányos helyzetű személyek közösségbe vonását, problémáik enyhítését. E segítségnyújtások lefedik a szociális segítség teljes spektrumát, különösen a fejlesztő foglalkozások, oktatás és képzés, foglalkoztatás, egészségi állapot, lakhatási helyzet javítását, egyszerűen a környezeti és társadalmi rehabilitáció, rehabilitáció területét.

Az alábbiakban betekintést engedünk e területre a jog szemüvegén keresztül, a szociális segítség elméletén túl, a szociális esetszervezés kereteinek kijelölése által is.

I. Az esélyegyenlőség igénye az Alaptörvényben

Hazai jogirodalmunk használja az esélyegyenlőség fogalommal összefüggésben az előnyben részesítés,² az „esélyegyenlőség biztosítása,”³ az „egyenlő esélyű hozzáférés,”⁴ a „pozitív intézkedés,”⁵ és egyébként véleményünk szerint helytelenül a „pozitív diszkrimináció”⁶ kifejezéseket, és újabban az „emberhez méltó”⁷ kifejezést is. Az Alaptörvényben egyaránt találunk diszkriminációt tiltó, és tartalmi egyenlőséget előíró szabályokat. Az Alaptörvény tartalmazza, az általános jogegyenlőség, a férfiak és nők egyenjogúságának igényét, valamint, hogy Magyarország az esélyegyenlőség érdekében intézkedéseket tesz.⁸

E rendelkezések alapján az egyenlőség érdekében tett előnyben részesítés⁹ több, mint engedélyezett. Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.¹⁰ Magyarország törekszik, minden állampolgárának

---

¹ Doktorandusz, Nemzeti Közszolgálati Egyetem.

² A Bíróság már a Dekker eset 20. pontjában megjegyezte, az előnyben részesítés bizonyos esetekben nem sérti az egyenlő bánásmódot.

³ Lásd különösen Alaptörvény; Ebktv.; Mt.; Szt.; Fot. törvényekben.

⁴ Lásd különösen Ebktv.; Fot.; Nat.; Jtv. törvényekben.

⁵ E megnevezést különösen nemzetközi dokumentumokban alkalmazzák. különösen a Marrakeshi egyezményben, vagy a Tanács 2006/54/EK irányelve 3. cikkében.

⁶ Bővebben lásd: 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet.

⁷ Alaptörvény hetedik módosítása, de lásd már a T/9929/55. számú javaslatban, 2013. március 6.

⁸ Alaptörvény XV. cikk (4).

⁹ Lásd különösen 2003. évi CXXV.; 2018.évi CIII.; 2018.évi LXXV.; 2016.évi CL. 2013.évi CLXXVII.; 2013. évi XXVI. 2013. évi V. 2012.évi CXCI.; 2012. évi I.; 2011. évi CCXI.; 2011. évi CCIV.; 2011.évi CXC.; 2011. évi CXI. törvényekben.

¹⁰ Alaptörvény XV. cikk (4)-(5). A gyermeke védelme már korábban is alkotmányos alapértéknek számított: Az Alkotmány 16. §-a kijelenti, hogy a „Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.” az Alkotmány 70/A. § (3) bekezdése alapján „a Magyar

szociális biztonságot nyújtani különösen anyaság, betegség, rokkantság, fogyatékoság, özvegyesség, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség¹¹ esetén. Magyarországon a társadalmi felzárkózási rendszere segítséget nyújt a mélyszegénységben élők, romák, gyermekek, nők, idősek, fogyatékkal élők, és e tulajdonságok közül többel is rendelkezők számára.¹² A szociális biztonságot szociális intézmények rendszere és kiterjesztett pozitív intézkedések rendszere is szolgálja.

Garanciális szabály, hogy az Alaptörvény a szociális intézkedések jellegét és mértékét törvényben kívánja megállapítani, például „közösség számára hasznos tevékenységéhez igazodó támogatás” különösen a közfoglalkoztatás folyamata.¹³ Minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult.¹⁴ Magyarország az időskori megélhetést az állami nyugdíj rendszerével is biztosítja. Törvény azonban – a férfiak által vitatott - nők korkedvezményes nyugdíjra való jogosultságának feltételeit is megállapíthatja.¹⁵

Az Alaptörvény tehát jelentős garanciákat tartalmaz az emberi méltóság, az önhibán kívül bekövetkező személyes katasztrófák, és a hátrányos helyzetű személyek védelmében.¹⁶ Magyarország védi – a régmúltban titkos kommunikációnak bélyegzett – „négy fő nyelvjárást” tartalmazó magyar jelnyelvet is, mint a magyar kultúra részét.¹⁷ Magyarországon mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához is, valamint a vállalkozáshoz. Magyarország törekszik megteremteni annak feltételeit is, hogy minden munkaképes ember, aki dolgozni akar, dolgozhasson.¹⁸ Törvényben meghatározottak szerint a munkavállalóknak, a munkaadóknak, valamint szervezeteiknek joguk van ahhoz, hogy egymással tárgyalást folytassanak, annak alapján kollektív szerződést kössenek, érdekeik védelmében együttesen fellépjenek, amely magában foglalja a munkavállalók munkabeszüntetéshez való jogát. Minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez, mely különösen a fogyatékkal élők számára jelenthet biztosítékot, számukra méltó munkakörülmények megteremtéséhez. Minden munkavállalónak joga van a napi és heti pihenőidőhöz, valamint az éves fizetett szabadsághoz,¹⁹ melynek újragondolása folyamatosan szükséges a munka és a családi élet harmóniájának megteremtéséhez. Gyermekek foglalkoztatása – testi, szellemi és erkölcsi fejlődésüket nem veszélyeztető, törvényben meghatározott esetek kivételével – tilos. Magyarország külön intézkedésekkel biztosítja a fiatalok és a szülők munkahelyi védelmét.²⁰

Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti.”

¹¹ Megkülönböztetünk részleges és teljes munkanélküliséget. Bővebben lásd: ILO 168. sz. ajánlásában. A munkanélküliségi ráta az OECD értelmezésében a munkanélküliek számának kifejezése a munkaerő százalékában, ahol a munkaerő a munkanélküliek számát, a foglalkoztatottak és az önfoglalkoztatókat jelenti. A KSH értelmezésében a munkanélküliségi ráta a munkanélküliek megfelelő korcsoportba tartozó egyének száma a gazdaságilag aktív népesség százalékában. Az Európai Bizottság értelmezésében létezik tartós munkanélküliségi ráta és a „nagyon tartós” munkanélküliségi ráta. Tartós munkanélküliségi ráta a 12 hónapja vagy régebben munkanélküliként élők arányát mutatja a munkaerőpiacon aktív egyének számához viszonyítva. A nagyon tartós munkanélküliségi ráta a 24 hónapja vagy hosszabb ideje munkanélküliként élők aránya a munkaerőpiacon aktív egyének számához viszonyítva. Bővebben lásd: KÉRI Judit: Fogalmi meghatározások és elhatárolások a foglalkoztatáspolitikai köréből. pdf. Letöltés: 2021. 10. 05.

¹² Ebktv. 32.§ (2) bek.

¹³ 2011. évi CV. törvény.

¹⁴ Alaptörvény XIX cikk. (1). bek.

¹⁵ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XIX cikk.

¹⁶ Alaptörvény XXVI. cikk.

¹⁷ Alaptörvény H cikk (3).

¹⁸ Alaptörvény XII cikk (1), (2).

¹⁹ Alaptörvény XVII cikk (1)-(4).

²⁰ Alaptörvény XIX cikk. (4).

A közteherviselés és a nyugdíjrendszer alapvető szabályait a közös szükségletek kielégítéséhez való kiszámítható hozzájárulás és az időskori létbiztonság érdekében sarkalatos törvény határozza meg.²¹ A fentiek alapján megállapíthatjuk Magyarországnak szándéka intézkedésekkel az esélyegyenlőség megvalósításának biztosítása. A megvalósítás biztosítása törvényalkotási, végrehajtási, például foglalkoztatás, és szociálpolitikai, valamint ellenőrzési intézkedéseket is magukban foglalnak.²²

II. Az esélyegyenlőség előmozdítása a központi közigazgatásban

Az esélyegyenlőség vezetés,- és szervezési megközelítése alapján a közigazgatás legfőbb feladata az állami akarat tisztességes végrehajtása. E feladatrendszer három fő tevékenység alkotja: a jogalkotás, a jogalkalmazás és a szervezés. „Szervezéstudományi szempontból ma is helyénvaló, hogy a vezető, akinek feladata a rábízott szervezet eredményes működtetése, a vezetői programjának, elképzeléseinek megfelelően alakítja ki a szervezet belső felépítését.”²³ A „vezetés azt a szervezeten belüli viszonyrendszert határozza meg, amely igazgatáson belül értelmezhető, de annak nem részjogosítványa.”²⁴ Közigazgatás-vezetés és szervezés nem létezhet a közigazgatási szervezet nélkül. A közigazgatás bővebb szervezetében az esélyegyenlőség előmozdításának tevékenysége szervezeten belül elkülönül, és körülhatárolható. Mivel az esélyegyenlőség biztosítása iránti igény a jogrendszert átható diffúz elv, a jogszabályokban számos helyen léteznek intézkedések, melyeket a közigazgatás rendszerében több állami szerv is érvényesít, különösen bíróságok, ügyészségek, közigazgatási hatóságok.

Azonban léteznek olyan szervezetek, melyeket az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség (előnyben részesítés) biztosításának érdekében hoztak létre, és a jogvédelmet és az esélyegyenlőség előmozdítását fő feladatként kapták. Ilyen a jogvédelmet biztosító szerv az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH), 2021.01.01-től Egyenlő Bánásmódot Felelős Főigazgatóság, mely beolvadt az Alapvető jogok Biztosításának Hivatalába (AJBH) és esélyegyenlőséget előmozdító szerv az Emberi Erőforrás Minisztérium (EMMI) alá tartozó, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (SZGYF). A Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság (TEF) mely ellátja a társadalmi felzárkózás, mélyszegénység megszüntetése, esélyteremtés területén a felzárkózás képzési, szervezési és módszertani feladatait, illetve a hozzá kapcsolódó mentori támogatást.

III. Az esélyegyenlőség előmozdítása a helyi közigazgatásban

Balogh (2012) véleménye szerint „Magyar modellként jegyik az ún. esélyegyenlőség-elvű támogatáspolitikát, amely a központi és uniós forrásokhoz való hozzáférést kötelezően megalkotandó esélyegyenlőségi helyzetelemzéshez és tervhez rendeli.”²⁵ A HEP-ek első generációja 2013 májusától jelentek meg a területi önkormányzatok gondozásában. Az állam területi szintjén, a településeken, a HEP-ek második generációi 2018-2019-ben jelentek meg, az Ebktv. előírásainak megfelelően. E programok kellő tervezési alapot nyújthatnak statisztikai számadatok rengetegével a közösségi szolgáltatások tervezéséhez. A polgármesterek (településmenedzserek) tehetsége az, amely képes forrásokat teremteni, akár azáltal is, hogy

²¹ Alaptörvény 40. cikk.

²² Alaptörvény XXVI. cikk.

²³ TEMESI István (szerk.): *Közigazgatási jog*, Dialóg Campus Kiadó Budapest, 2018. p.104.

²⁴ Ibid. Temesi, p. 217.

²⁵ BALOGH Zoltán: *Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2011–2020 Polgári Szemle 2012. február 7. évfolyam 5-6. szám.*

támogatja a forrásteremtő képességgel rendelkező személyeket. A jól felkészült szakemberek, szociális kérdések megoldásában felismerik azt a közös érdeket, amely elősegítheti kistelepüléseken is a közösségi terek hatékony működtetését, így a településvezetésben a polgármesterek egy jól felkészült szakemberekből álló csoportra támaszkodhatnak. Az esélyegyenlőség területén különösen fontos, hogy e programok ne az íróasztal fiókjának készüljenek, hanem megalapozzák azokat a pályázatokat, melyek a településeken a szüntelen fejlesztés gazdasági alapjául szolgálnak. Minden helyi önkormányzatnak HEP-et kell készítenie,²⁶ mely a település lakosságának problémakezelését széleskörű statisztikai adataival megalapozza.²⁷ (A TeIR-Szoc-ÁIR rendszer a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (NTFS) céljaihoz tartozó 102 indikátor, diagramok által grafikusán is tükrözi a társadalmi jelenségeket.) A HEP-ek kötelező indikátorainak felsorolását és elkészítésük szempontjait az Ebktv. előírásain kívül további két rendelet tartalmazta.²⁸ Balogh kiemeli „Ezek elkészítése során kiemelten fontos annak vizsgálata, hogy érvényesül-e a településen, az önkormányzati társulásban a diszkriminációmentesség, szegregációmentesség és a halmozottan hátrányos helyzetű csoportok felzárkózásának támogatása.”²⁹

A felzárkózás politika szervezeti és intézményi hátterének alapja a 2003. évi CXXV. törvény, amely tartalmazza a diszkriminációt elszennedő, hátrányos helyzetű csoportokat, tartalmazza a szankcionálás mechanizmusát és rögzíti, hogy az esélyegyenlőség biztosítása elsősorban az állam feladata. A területi felzárkózási koordináció központjaként a jogszabályok a Türr István Képző és Kutató Intézetet (TKKI) nevezték meg, melyet megszűnése után az SZGYF, majd abból kiválással a TEF követte. A felzárkózás politika szervezeti hátterét a 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet tartalmazza, mely a HEP - ek elkészítésének szabályairól is rendelkezik és tartalmazza az esélyegyenlőségi mentorokkal szemben támasztott követelményeket. A 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet, a HEP elkészítésének részletes szabályairól rendelkezett.³⁰ Ezt a munkát kezdte meg a Türr István Képző és Kutató Intézet, melyet a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság folytatott,³¹ s ma a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság (TEF) feladata. Az esélyegyenlőség biztosításának kötelezettsége minden önkormányzatra nézve kötelező, azonban a különböző méretű helyi önkormányzatokat gazdasági erejük folytán is aszimmetrikus módon érinti. A területi gazdasági különbségek csökkentése érdekében,³² számos program hathat.³³

IV. Előnyben részesítés

Az előnyben részesítés nem jár bárki számára felétlenül, hiszen az erősek támogatása diszkriminációhoz vezethetne, másképpen fogalmazva az előnyben részesítés korlátja a diszkrimináció tilalma. Az Ebktv. 11. §. alapján azonban „nem jelenti az egyenlő bánásmód

---

²⁶ Ebktv. 31. §.

²⁷ A HEP programok kapcsán a települési önkormányzatoknak segítséget nyújt a Belügyminisztérium keretében 2019.08.01.-től a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságból a 180/2019. (VII. 26.) Korm. rendelet alapján kiváló Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság Helyi Esélyegyenlőségi Programok Osztálya.

²⁸ 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet, és a 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet.

²⁹ Ibid. Balogh.

³⁰ Ma már a HEP elkészítését a Belügyminisztérium Módszertani Útmutatója a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához (Budapest, 2021. július 1.) tartalmazza.

³¹ 253/2016. (VIII. 24.) Korm. rendelet egyes kormányrendeleteknek a Türr István Képző és Kutató Intézet megszűnésével összefüggő módosításáról.

³² 1997. évi XV. törvény 9. cikk (5) bek.

³³ A Kormány 1403/2019. (VII. 5.) Korm. határozata a Magyarország egyes területei közötti gazdasági egyenlőtlenség csökkentése érdekében szükséges fejlesztési programcsomagról.

követelményének megsértését az a rendelkezés, amely egy kifejezetten megjelölt társadalmi csoport tárgyilagos értékelésén alapuló esélyegyenlőtlenségének felszámolására irányul, ha az: a) törvényen vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott kormányrendeleten, illetve kollektív szerződésen alapul, és határozott időre vagy határozott feltétel bekövetkeztéig szól, vagy b) a párt ügyintéző és képviseleti szervének megválasztása, valamint a pártnak a választási eljárásról szóló törvényben meghatározott választásokon történő jelöltállításának során a párt alapszabályában meghatározott módon érvényesül. Az előnyben részesítő „rendelkezés nem sérthet alapvető jogot, nem biztosíthat feltétlen előnyt, és nem zárhatja ki az egyéni szempontok mérlegelését.”³⁴

Az Alkotmánybíróság (AB) a pozitív diszkrimináció (helyesen előnyben részesítés) korlátjának a tágabb értelemben leírt, tehát az egyenlő méltóságra vonatkozó megkülönböztetés tilalmát, illetve az Alkotmányban pozitívan megfogalmazott alapjogokat tekintette. Az AB már 1990-ben megjegyezte: „bár a társadalmi egyenlőség, mint cél, mint társadalmi érdek, megelőzhet egyéni érdekeket, de nem kerülhet az egyén alkotmányos jogai elé.”³⁵ Az előnyben részesítés korlátja az ésszerűség, melynek elkerülése például „igazságtalan nehézséget”³⁶ eredményezhet.

V. Az előnyben részesítés és az egyenlő bánásmód elhatárolása

Előnyben részesítésnek nevezhetjük az azonos körön (összehasonlítható helyzetben lévő csoporton) belül kedvezőbb feltételek biztosítását az esélyegyenlőtlenség kiküszöbölése, alapjog érvényesítése, vagy más alkotmányos cél előmozdítása érdekében.³⁷ Amint azt a fentiekben is jeleztük, az előnyben részesítés jogszerű lehet, amennyiben addig tart, míg a hátrányos helyzet meg nem szűnik. Azonban, ha a hátrányos helyzet tartósan fenn áll, akkor az előnyben részesítés miatti megkülönböztetés is fenn áll, tehát konzerválja a megkülönböztetést, nem kezeli hatékonyan a diszkriminációt.

Mind az egyenlő bánásmód biztosításának célja, mind az előnyben részesítés célja az igazságos bánásmód biztosítása, azt azonban különböző úton kívánják elérni. Az előnyben részesítés másik célja a társadalmi különbségek csökkentése, a békés társadalmi együttélés fenntartása. A közjog területén az egyenlő bánásmód követelménye alapvető jelentőségű.³⁸ A jogegyenlőség követelménye a jog általi egyenlőként való kezelésre irányuló alkotmányos elv,³⁹ mely emberi jogi,⁴⁰ és alapvető állampolgári jogon kívül egyéb, különösen munkajogi egyenlőség igényt is takar.

Az egyenlő bánásmód elve tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, és tartalmazza az előnyben részesítés, esélykiegyenlítés kötelességét is.⁴¹ Az Ebktv. 1 §-a alapján a különböző típusú személyekkel szemben (természetes, jogi, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet) „az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell eljárni”. Az egyenlő bánásmódot érvényesíteni kell az előmenetelt is magában foglaló munkavállalás és a

³⁴ 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról 11. §.

³⁵ Bővebben lásd: 9/1990. (IV. 25.) AB határozat IV. pont.

³⁶ Bővebben lásd: „ésszerű alkalmazkodás és igazságtalan nehézség”: *US Airways, Inc. v. Barnett*, 535 U.S. 391 (2002).; illetve „ésszerűség” III/01591/2014, III/01592/2014, [303]-[305]. EBH2007.1629.; Ebktv. 7.§. (2). bek. b).

³⁷ CHRONOWSKI Nóra - ZELLER Judit (szerk.): *Társadalmi Felzárkózás, esélyegyenlőség* Nemzeti Közszerzői Egyetem Vezető-és Továbbképzési Intézet, Budapest, 2014. p. 17.

³⁸ Ebktv. 4.§.

³⁹ 32/1991. (VI. 6.) AB határozat, 2.1.

⁴⁰ Mauric W. CRANTSON: *What are Human Rights?* Bodley Head, First Edition London, 1973. p. 36.

⁴¹ Az egyenlő bánásmód elve, nem azonos súllyal tartalmazza a hazai és a külföldi személyekkel történő bánásmódot. Bővebben lásd: *New Orleans v. Dukes*, 427 U.S. 297 (1976.) Ebktv. 4-5. §.

szakképzés, a díjazást is magában foglaló munkafeltételek, és a foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerekben,⁴² de a személy nemének megváltoztatásából eredő hátrányos megkülönböztetés esetében is.⁴³

Az egyenlő bánásmód rész elemének tekintett előnyben részesítést szorosan kell értelmezni az ellátandó feladat természete vagy ellátása körülményei, például az anyaság védelme miatt, mert jogos cél lehet az arányosság elvének figyelembe vételével. Az előnyben részesítés nyilvánvalóan nem a szó szoros értelmében vett egyenlő bánásmódot takar, hanem arányosan vett egyenlő bánásmódot. Egyrészt az előnyben részesítésnek „törvényen vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott kormányrendeleten, illetve kollektív szerződésen” kell alapulnia, és konjunktív feltétel, hogy csak „határozott időre vagy határozott feltétel bekövetkeztéig szól.”⁴⁴ Ezzel szemben az egyenlő bánásmód folyamatosan érvényesítendő elv. Az időbeli,- és feltételhez kötés az előnyben részesítés esetén az intézkedés felülvizsgálatának szükségességére utal. Garanciális szabály ugyanakkor, hogy az előnyben részesítő rendelkezés egyrészt „nem sérthet alapvető jogot, nem biztosíthat feltétlen előnyt, és nem zárhatja ki az egyéni szempontok mérlegelését.”⁴⁵ Másrészt a „párt ügyintéző és képviseleti szervének megválasztása, valamint a pártnak a választási eljárásról szóló törvényben meghatározott választásokon történő jelölt állítása során a párt alapszabályában meghatározott módon érvényesül.”⁴⁶ Amennyiben ugyanis a „törvény eltérően nem rendelkezik, az olyan magatartás, intézkedés, feltétel, mulasztás, utasítás vagy gyakorlat (rendelkezés) nem sérti az egyenlő bánásmód követelményét, amely a hátrányt szenvedő fél alapvető jogát másik alapvető jog érvényesülése érdekében, elkerülhetetlen esetben korlátozza, feltéve, hogy a korlátozás a cél elérésére alkalmas és azzal arányos.”⁴⁷ A hangsúly az „elkerülhetetlen esetben” történő korlátozáson van. Az a rendelkezés sem sérti az egyenlő bánásmód követelményét, amelynek az előbbi felsorolás hatálya alá nem tartozó esetekben „a tárgyilagos mérlegelés szerint az adott jogviszonnyal közvetlenül összefüggő, ésszerű indoka van.”⁴⁸ Ez utóbbi rendelkezés is az előnyben részesítő intézkedés esetenkénti felülvizsgálati kötelezettségére világít rá.

Az AB az előnyben részesítés korlátjának a tágabb értelemben leírt, tehát az egyenlő méltóságra vonatkozó megkülönböztetés tilalmát, illetve az Alkotmányban pozitívan megfogalmazott alapjogokat tekintette. Az AB megjegyezte: „bár a társadalmi egyenlőség, mint cél, mint társadalmi érdek, megelőzhet egyéni érdekeket, de nem kerülhet az egyén alkotmányos jogai elé.”⁴⁹

Fontos, hogy az esélyek egyenlőségének biztosítása az eséllyel rendelkezők előnyének csökkentését, és/vagy az eséllyel nem rendelkező hátrányos helyzetű személyek hátrányának csökkentését, esélykiegyenlítést jelenti. Az esélyelőnyvel rendelkezők előnye legálisan tehát – csökkenthető, amennyiben nem sért alapvető jogot, nem biztosít feltétlen előnyt, és nem zárja ki az egyéni szempontok mérlegelését – tehát nem feltétlen jogfosztottságot, hanem lehetőség csökkentést jelent, például felsőoktatási felvételi esetében rögzített keret-létszám esetében az előnyben részesítettek száma csökkenti az előnyben nem részesülők számát az ingyenes állami képzésre.⁵⁰ Az előnyben részesítő gyakorlat bár az előnyben nem részesítettek számára

---

⁴² Bővebben lásd: 2006/54/EK irányelv i. cikk, Szerződés 141.cikk. Case C-262/88. Barber, ECLI: EU: C:1990:209.

⁴³ A férfiak és nők között érvényesítés azonban kiterjesztett értelmezésű. Abba beletartoznak „a választott és az elrendelt” nemek is.

⁴⁴ Ebktv. 11.§. (1) bek. a)

⁴⁵ Ebktv. 11.§. (2) bek.

⁴⁶ Ebktv. 11.§. (1) bek. b)

⁴⁷ Ebktv. 7.§. (2) bek. a)

⁴⁸ Ebktv. 7.§. (2) bek. b)

⁴⁹ 9/1990. (IV. 25.) AB határozat IV.

⁵⁰ Bővebben lásd: faktuális diszkrimináció.

faktuális, ténybeli hátrányt okoz, az nem jelent sem tulajdonságon alapuló, sem hátrányos célzatú megkülönböztetést.

Érdekes, hogy „a diszkriminációs panaszok száma, illetve azok minősége nem mutatott közvetlen összefüggést a település esélyegyenlőségi tervezés keretében elfogadott dokumentumainak és intézkedéseinek számával vagy minőségével.”⁵¹

VI. Esélyegyenlőséget célzó intézkedések

Az esélyegyenlőség azt a célt is jelenti, hogy a jogi szabályozás a kezdőpontnál biztosítsa az egyenlő esélyt, vagyis a hátrányos helyzetben lévőket arra a szintre kell hozni, hogy a többséggel együtt egy startvonalról indulhassanak.⁵² Az esélyegyenlőség, továbbá az egyenlő bánásmód elvének érvényesítésével kapcsolatos normák a közösségi szociálpolitika döntő részét alkotják, a jogalkotási folyamat ezen a területen döntően 1975-től indult meg az első Szociális Akcióprogram hatására.⁵³

Esélyegyenlőséget elősegítő intézkedéseknek nevezzük különösen a fennálló egyenlőtlenségek megszüntetését, amelyek a nők lehetőségeit érintik.⁵⁴ Az esélyegyenlőség megvalósítását szolgáló intézkedések különleges intézkedések, mert „a nők és férfiak közötti teljes egyenlőség gyakorlati megvalósításának biztosítása céljából az egyenlő bánásmód elve nem akadályoz meg egyetlen tagállamot sem olyan különleges intézkedések fenntartásában és elfogadásában, amelyek a faji vagy etnikai származásból adódó hátrányok kiküszöbölésére, ellensúlyozására irányulnak.”⁵⁵

Pozitív fellépésnek vagy pozitív akciónak nevezzük, ha a tagállamok fenntarthatnak vagy elfogadhatnak intézkedéseket⁵⁶ annak érdekében, hogy a munka világában biztosítsák a férfiak és nők közötti teljes egyenlőséget a gyakorlatban is, például a nők vállalkozói kezdeményezéseinek előmozdítása céljából.⁵⁷ A tagállamok a férfiak és a nők esélyének egyenlősége érdekében kell, hogy alkalmazzanak pozitív intézkedéseket,⁵⁸ azonban az intézkedések objektív igazolása ezekben az esetekben sem kerülhető meg. A pozitív akció a CEDAW egyezmény 4. cikkelyén is alapszik, és a tényleges. *de facto* egyenlőség megvalósítását szolgálja.⁵⁹

---

⁵¹ KEGYE Adél, MEGYERI Klára, NÉMETH Szilvia, SZARVAS Hajnalka, PÁNCZÉL Márta, SZABADOS Tímea, WÉBER Andrea *Védett tulajdonságú csoportok hozzáféréseinek akadályai a közigazgatási döntéshozatalban – a közszolgáltatások, közösségi szolgáltatások és fejlesztések elérésében* Egyenlő Bánásmód Hatóság, 2013. Budapest, p.74.

⁵² HALMAI Gábor, TÓTH Gábor Attila (szerk.): *Emberi jogok* OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003. p.367.

⁵³ GÖNDÖR Éva: *Munka és család a munkajog tükrében* Universitas-Győr Nonprofit Kft. Győr, 2015. p. 234.

⁵⁴ A Tanács 76/207/EGK 1976. február 9-i irányelve a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén történő végrehajtásáról 2. cikk (4).

⁵⁵ A Tanács 2004/113/EK irányelve (2004. december 13.) a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az áruhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról 6. cikk.

⁵⁶ Bővebben lásd: EUMSZ 157. cikkének (4) bekezdése.

⁵⁷ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2010/41/EU IRÁNYELVE (2010. július 7.) az önálló vállalkozói tevékenységet folytató férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról és a 86/613/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

⁵⁸ A Szerződés 141. cikkének (4) bekezdése értelmében a tagállamok fenntarthatnak vagy elfogadhatnak intézkedéseket annak érdekében, hogy a munka világában biztosítsák a férfiak és nők közötti gyakorlati teljes egyenlőséget. Az Európai Parlament és a Tanács 2006/54/EK irányelve (2006. július 5.) a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról (átdolgozott szöveg). 3. cikk.

⁵⁹ Olivier DE SHUTTER in Dagmar SCHIEK, Lisa WADDINGTON, Mark BELL: *Non-Discrimination Law* Hart Publishing Oxford and Portland Oregon 2007. p.757.

Az állam által biztosított pozitív esélykiegyenlítés, szembe megy a formális egyenlőség elvével, pozitív akciót biztosít intézkedéseivel. Az esélykiegyenlítő intézkedések ezért, bár etnikai hovatartozás, fogyatékoság, nem, illetve a személy más lényegi sajátossága alapján klasszifikálnak személyeket, nem diszkriminatívak. A klasszifikáció az elérendő legitim cél, az egyenlőség szempontjából releváns, mert az intézkedés által hátrányosan érintett személyek nem egy sérülékeny társadalmi csoport tagjai, és emellett a többségi csoporthoz tartozókat ért sérelemnek (sikertelen egyetemi felvételi vagy álláspályázat) nincs megbélyegző hatása.⁶⁰ A társadalmi intézkedések legitim volta ellenére ebben az esetben is sérti a fel nem vett személy emberi méltóságát, mert őt egyéni teljesítményétől függetlenül, azért nem vették fel az egyetemre, mert más személyt neme, vagy egyéb okból kedvezményezett volta miatt vettek fel.

Az Equinet Secretariat⁶¹ kiejtett intézkedéseket publikált a hátrányos helyzetű csoportok, így a nők esélyegyenlőségének elősegítése érdekében. „Ezek az aktusok ugyanakkor nem alapoznak meg semmilyen, az uniós intézmények vagy a tagállami hatóságok pozitív intézkedésére vonatkozó közvetlen igényt.”⁶²

VII. Az esélyteremtésről

Az esély általános értelemben a lehetőségek csoportjába tartozik. Az esély a társadalomtudományok területén olyan lehetőséget jelent, ami által személyeknek, valamire lehetősége volt, van, vagy lesz. Az ember végtelen lehetőségét azonban nagymértékben szűkíti az ember felelőssége, amely a lehetőségek közül csak azokat használhatja, amely az adott kor és társadalom számára elfogadott, egyéb lehetőségek használata, a társadalom által morálisan vagy jogilag tiltott. A morális és jogi tiltás azonban időhöz kötött, mert a társadalmi normák változnak. Az erkölcs és a jog, a cselekvés lehetőségét engedélyezi, tiltja, és/vagy szankcionálja, vagy éppen hallgat arról.

Az esélyt az esélyegyenlőség fogalomban gyakran az erősek által a gyengék számára biztosított lehetőségként értelmezik. A társadalom esélyváltoztatásra vonatkozó kívánságait a politika önti jogi formába. A lehetőségek számát azonban jelentősen csökkenti az előítélet és a diszkrimináció. A diszkrimináció, a sztereotip hiedelmek, és előítéletes attitűdök, valamint a csoportokról alkotott degradáló kifejezések tükröződhetnek a nyelvben, a mindennapi beszélgetések során.

Az esélyteremtés a politikus számára a társadalom igényeinek megfogalmazását és projekttel kapcsolatos döntését jelenti. Az esélyteremtés a projekt beruházásának megvalósítója számára a rendelkezésre álló eszközök átcsoportosítását, a projekt megvalósítója számára fizikai kivitelezést, műszaki tartalmat, a projekt működtetője számára pedig humán-erőforrás gazdálkodást jelentheti.

Esélyteremtés fejlesztése a TEF⁶³ számára az alábbi feladatokat jelenti:

- a gyermekek és az ifjúság esélyegyenlőségének, felzárkózásának, szociális hátránykompenzációjának elősegítése,
- a hátrányos helyzetű felnőttek felzárkózásának elősegítése,
- képzési, kutatási és módszertani tevékenység.

⁶⁰ KOVÁCS Kriszta: *Az egyenlőség felé A hátrányos megkülönböztetés tilalma és a támogató intézkedések* L'Harmattan Budapest, 2012. p. 22.

⁶¹ Equinet, European Network of Equality Bodies Secretariat Positive Action Measures. The Experience of Equality Bodies Equinet 2014.

⁶² OSZTOVITS András (szerk.): *Nagykommentár az Európai Unióról és az Európai Unió működéséről szóló szerződéshez - Kommentár az EKSZ. 52. cikkéhez.*

⁶³ Bővebben lásd: http://www.macsgyoe.hu/downloads/rendezvenyek/konf_2019/Sztojka.pdf. Letöltés: 2021. 06. 22.

Az „esélyteremtés” tehát az emberre jellemző mesterséges, egyéni kognitív, érzelmi, és gyakorlatban megnyilvánuló jelenség. Mivel a jogi értelemben vett előnyben részesítés egyenlőtlenséget követő jelenség, ezért a kollektív és egyéni esélyek korrekciójáról nem mondhatunk le, hogy az egyenlőtlenség fázisa a lehető legrövidebb lehessen. A nem tisztán jogi jellegű preventív esélyteremtés attitűd,- és gondolatformálására ezért folyamatosan szükség van.

Ellenben a Bossuet paradoxon szerint „mindent tudunk és mondunk, mégsem változik semmi.”⁶⁴ Ez igaz is, ha a kimondott szó mögött nincs valódi akarat.⁶⁵

A társadalmi integrációra irányuló törekvés mérhető, a számos cselekvési stratégia, program jogszabály megjelenése által. Az integráló mellett, az inkluzív társadalom felfogás azonban még túlságosan elterjedt. Mind az integráció, mind az inklúzió előmozdítása mindaddig állami feladat marad, míg az nem válik non-government szervezetek, magánemberek érdekévé, míg az önszerveződés nem válik kellően tudatossá és általánossá a társadalomban.

A köznyelvben általános a „vannak, akik haladnak, vannak, akik maradnak” mondás. Mi felnőttképzők (mentorok), ezt a kijelentést és gondolkodásmódot nem vallhatjuk magunkénak. A kommunikáció a tanár, a mentor fegyvere. Hétköznapi kommunikációnkban nyerhetünk és veszíthetünk is, azonban az ismeretátadás kommunikációjában a tanárnak nyernie kell.⁶⁶ Nem állítjuk ugyanakkor, hogy az esélyteremtés pusztán kommunikáció, de „azt valljuk, hogy csakis a tudás teremt használható lehetőséget. A lehetőségek megismerése, birtoklása, bővítése, továbbadása maga az élet. A globális, regionális helyi szabályrendszer és morál, a megismerés által nem akadályként, hanem fogódzóként jelentkezik az életünkben.”⁶⁷ Az oktatás és képzés valamint a kulturális tőke fejlesztése központi helyet foglal el a társadalmi esélyek alakításában. Az oktatási és képzési mobilitás nemcsak a tudás létrehozásának, és megosztásának a lehetőségét jelenti, hanem olyan mechanizmus, mely a létrejövő tudás felhasználása által a piaci szereplők és az emberek életésélyeit is befolyásolja.

Szükséges azonban leszögeznünk, hogy az oktatási lehetőségek növelése egy lehetőség. E területen csak akkor beszélhetünk javulásról, ha különösen a mentorok, az önkormányzati referensek, és a hátrányokkal küzdők képesek ezzel a lehetőséggel élni. Fontos az is, hogy az esélyegyenlőség előmozdításának lényege: az akarat teremt. Az esélyteremtés a hátrányos helyzetű személyek érdekében, az emberi cselekvés legnemesbbike, az átlagosat lényegesen meghaladó intellektualitást és elhivatottságot követel meg az esélyteremtő embertől. Az esélyek soktényezős alakításában a jogon kívül jelen van az állam és civil szervezetek politikai, gazdasági, szociális, kulturális tevékenysége, az állampolgárok magatartási attitűdjei és világnézeti felfogása is. Esélyteremtés azonban az állami rendszeren kívül is létezik, például a családon kívüli, azok közötti, és azon belüli kapcsolatokban is.

VIII. Az esélyegyenlőségi mentor szerepe

Meg kell fogalmaznunk az esélyegyenlőségi mentor szerepét is az esélyteremtés folyamatában, melyet több irányból is felvázolunk. Egyik iránynak a jogalkotó által a kormánytisztviselő mentorra rótt általános magatartási követelményeket tarthatjuk, mely azonban túlságosan tág keretet biztosítana az esélyegyenlőségi mentor számára. A szűkebb

---

⁶⁴ Pierre ROSANVALLON: *The Society of Equals*. Harvard University Press Cambridge, Massachusetts and London. 2013. p.7.

⁶⁵ Egy német közmondás alapján, „Wo ein Wille ist, ist auch ein Weg.”Ahol akarat van, ott út is van.

⁶⁶ Ann Demarais-Valerie WHITE: *Első benyomás* HVG könyvek Budapest, 2008. p.45.

⁶⁷ MAKKOS Nándor: Felnőttképzés, esélyegyenlőség, közgazgatás, JOGELMÉLETI SZEMLE (1588-080X): 2018 pp 109-117 (2018).

értelem határait a mentorok feladataira vonatkozó Ebktv.-ben, illetve kormány, - és miniszteri rendeletekben leheljük fel.

E mentor esélyteremtő feladata nem a településeken élők helyzetébe történő közvetlen beavatkozás, hanem az önkormányzati HEP referensek instruálása:

1. települési önkormányzati köztisztviselők, közalkalmazottak képzése⁶⁸
2. helyi esélyegyenlőségi programok közzététele a TEF honlapján⁶⁹
3. önkormányzat esélyegyenlőségi programja felülvizsgálatának segítése⁷⁰
4. E jogszabályi követelmények mellett, a TKKI, SZGYF, és a TEF szervezete mindig az esélyegyenlőségi mentor feladatává tette az esélyegyenlőség népszerűsítését:
  - workshopokon
  - települési és járási HEP Fórumokon
  - települési esélyegyenlőségi napokon
  - és egyéb például hátrányos helyzetű személyek felzárkózását szolgáló projektekben való esélyegyenlőségi előadásokon való részvétellel.

Az esélyteremtés nemcsak a helyi társadalom számára jelent esélyteremtést, hanem a mentorral e munka során kapcsolatba kerülő személyek esetében is. Az esélyteremtés az ember immánens,- és tágabb értelemben vett környezetének fel,- vagy átépítését, a felsorolt elemek pozitív szándékú átrendezését jelenti. Felmerülhet bennünk a kérdés mit jelent az esélyteremtő számára a világ pozitív szándékú átrendezése? Jelentheti a politikus és a társadalom tagjai találkozási lehetőségének előmozdítását és a beruházó számára, a rendelkezésre álló eszközök oly módon való biztosítását, mely hatékonyvá teszi az eszközfelhasználást, kiválasztási módszertant. Az esélyteremtés a projekt fizikai megvalósításban annak funkcionalitás előmozdítását, humán-erőforrás felhasználásban pedig folyamat-működtetési optimalizálást jelent.

Fontos, hogy az esélyteremtő ember (mentor, referens) nem lehet szakértője minden felzárkózást szolgáló szakterületnek, ezért gyakran esélyteremtés-koordináló szerepbe kényszerül. Fontos az is, hogy az esélyteremtés, a nem érzékelt világ átrendezését is jelenti, ezért az, fokozott figyelmet követel meg az esélyteremtő embertől. Az esélyteremtéssel kapcsolatban elmondhatjuk, hogy egyrészt az egyenlőtlenség léte, változása, növekedése, vagy csökkenése egyéni szinten természetes dolog, mert az egyének nagymértékben különböznek biológiai, értelmi, érzelmi, és számos egyéb tulajdonságaikban, és ez által lehetőségeikben, mely társadalmi szinten értelmezhető, mérhető. Másrészt az állami esélyteremtés e tartalmaknak megfelelően árnyalt, mert a társadalmat mozgató erők a „gyengék” és az „erősek” táborában különbözőképpen hatnak.

IX. A társadalmi mobilitási mentor lehetséges szerepe a hátránykompenzálásban

Hátrányt okozó, képzést ellehetetlenítő helyzetek megszüntetését célozzák a Kormány mobilitási mentor alkalmazását előíró intézkedései.⁷¹ A társadalmi mobilitási mentorok a hátrányos helyzetű felnőttek képzésben tartása által, szociális szakmai módszertan és kommunikáció eszközeivel igyekeznek rugalmasan alkalmazkodni a felnőttképzési szolgáltatásokat igénybe vevő leghátrányosabb helyzetű társadalmi réteg igényeihez, és társadalmi felzárkóztatásukhoz. Fontos, hogy e mentorok rendelkezzenek azokkal az

⁶⁸ Ebktv. 31. §. (5) bek., 321/2011. Korm. r. 2.§. (1) bek., 321/2011. Korm. r. 8.§. (1) bek. 2. ford.

⁶⁹ 321/2011. Korm. r. 3.§.

⁷⁰ 321/2011. Korm. r. 6.§. (4) bek.

⁷¹ 311/2021. (VI.7.) Korm. rendelet a komplex felzárkózási képzésekről.

erőforrásokkal,⁷² amelyek szükségesek feladataik hatékony ellátásához. Mobilitási mentor leghatékonyabb fegyvere a felzárkóztatásban a személyisége, és személyes jelenléte.

A mobilitási mentorra a Ptk. szabályai vonatkoznak munkavállalása során: „A munkaszerződés teljesítése során – kivéve, ha törvény eltérő követelményt ír elő – úgy kell eljárni, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. Felróható magatartására előnyök szerzése végett senki nem hivatkozhat. A másik fél felróható magatartására hivatkozhat az is, aki maga felróhatóan járt el.”⁷³ Az Mt. alapján a munkavállalónak, így a mobilitási mentornak is „a jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a jóhiszeműség és a tisztesség elvének megfelelően kell eljárni, továbbá kölcsönösen együtt kell működni, és nem lehet olyan magatartást tanúsítani, amely a másik fél jogát, jogos érdekét sérti.”⁷⁴ Fontos megjegyezni, hogy a „másik fél” ez esetben a felnőttképzési szolgáltatást biztosító felnőtt képző intézmény és nem harmadik fél, a szolgáltatást igénybe vevő, hátrányos helyzetű személy. Természetesen az Mt. 6. § (2) bekezdése és a 8. § értelmezhető a mobilitási mentor tevékenységére, mert a munkaadó jogos érdekét, és gazdasági érdekét veszélyezteti, ha a képzésben résztvevő hátrányos helyzetű személy a felnőtt képző intézmény alkalmazottja magatartására való tekintettel, panasszal él. A biztatási kár a mobilitási mentor és munkaadója a felnőtt képző irányában értelmezhető: „A jóhiszeműség és tisztesség követelményét sérti az is, akinek joggyakorlása szemben áll olyan korábbi magatartásával, amelyben a másik fél okkal bízhatott.”⁷⁵ Mobilitási mentorra vonatkozik a joggal való visszaélés tilalma is: „Tilos a joggal való visszaélés. E törvény alkalmazásában joggal való visszaélés különösen, ha az mások jogos érdekeinek csorbítására, érdekérvényesítési lehetőségeinek korlátozására, zaklatására, véleménynyilvánításának elfojtására irányul vagy ehhez vezet.”⁷⁶ A mobilitási mentort adatvédelmi irányelvben foglalt kötelezettségek is terhelik.⁷⁷ A mobilitási mentor és az ügyfél közötti adatvédelemre nem az Mt. 9. § (1) bekezdése – mert az csak a munkaadó és a munkavállaló közötti adatkezelést tartalmazza – hanem a GDPR előírásai alkalmazandóak. A felnőtt képző intézmény alkalmazásában álló mobilitási mentor a képzésben résztvevő hozzájárulásával⁷⁸ jogosult kezelni annak adatait.

Kérdéses, hogy beszélhetünk-e jelenleg a társadalmi mobilitási mentor speciális magatartási elveiről, hiszen azt meg kell előznie a mobilitási mentori szakma szakmai sztenderdjeinek, kompetenciáinak, kialakulásának, illetve a „szakma” és az ügyfél jövőbeli fejlesztési irányainak.⁷⁹ Mobilitási mentorra tehát csak akkor vonatkoznak a szociális munkásokra vonatkozó etikai elvek, ha szociális munkás végzettséggel rendelkeznek.⁸⁰ A szociális munkások felelőssége ugyanis, hogy megfeleljenek az Etikai Kódex elvárásainak,

---

⁷² E segítségnyújtás keretrendszerét ma különösen az Ebktv.-ben és a 321/2011-es Korm. rendeletben, illetve a 311/2021. (VI.7.) Korm. rendeletben találjuk.

⁷³ Ptk.: 1:3§, 1:4§ (1-2) bek., Mt. Mt. 6. §. (1) bek.

⁷⁴ Mt. 6. §. (2) bek.

⁷⁵ Mt. 6. §. (2) bek. 2. fordulat.

⁷⁶ Mt. 7. § (1) bek.

⁷⁷ Az Európai Parlament (EU) és a Tanács 2016. április 27. napján fogadta el a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 2016/679. sz. rendeletet (GDPR). A GDPR 2018. május 25-én lépett hatályba.

⁷⁸ Ptk. 2:42. (3) bek.

⁷⁹ Harold L. WILENSKY and Charles N. LEBEAUX: *Industrial society and social welfare. The impact of industrialization on the supply and organization of social welfare services in the United States* Collier-Macmillan, New York, 1965.

⁸⁰ A SZOCIÁLIS SZAKMAI SZÖVETSÉG ETIKAI KOLLÉGIUMA ÁLTAL 2015-16-BAN ÁTDOLGOZOTT SZOCIÁLIS MUNKA ETIKAI KÓDEXE, Preambulum.

hogy együttműködjenek a döntéshozókkal és a szociális szolgáltatások megvalósítóival, munkáltatókkal, és más szakterületeken dolgozó szakemberekkel.⁸¹

X. A jólét biztosítása

Az ember jóléte⁸² magában foglalja:

- személyes méltóságát, beleértve az egyén tisztelettel való bánásmódját
- fizikai és mentális egészségét és érzelmi jólétét
- védelmét visszaélések és elhanyagolás ellen
- az egyén saját ellenőrzését mindennapi élete felett ideértve a kapott ellátását és támogatását, valamint nyújtásának módját
- részvételét munkában, oktatásban, képzésben, kikapcsolódásban
- társadalmi és gazdasági jólétét
- háztartási, családi és személyes jólétét
- lakhatásának alkalmasságát
- hozzájárulását a társadalomhoz.

Az önkormányzatok által a személyes jólét előmozdítása magában foglalja fentiekben ismertetett szempontok aktív fejlesztését, ezért a helyi önkormányzatnak minden egyéni esetet saját érdeme alapján kell elbírálnia, hogy a végrehajtott intézkedés lehetővé tegye a jólét azon szempontjainak érvényesítését, amelyek a legfontosabbak az érintett személy számára. Az önkormányzatok meghatározott szolgáltatások nyújtása terén fennálló jelenlegi kötelezettségei, a felnőttek gondozásra és támogatásra vonatkozó alapvető joga.

A szükségletek kielégítésének koncepciója felismeri, hogy mindenki igényei eltérőek és személyesek számukra, és a modern gondozás és támogatás bármilyen módon nyújtható, és a folyamatosan megjelenő új modellek, nem a korábbi jogszabályokon alapulnak, amelyek elsősorban a bentlakásos és a házon belüli gondozás hagyományos modelljeire koncentráltak.⁸³ A szociális világ elképzelésétől azonban nagymértékben eltér egy másik, „neoliberális, libertariánus megközelítés, amely a technikai fejlődés, a piacok és a nemzetközi vállalatok érdekeiből kiindulva fogalmazza meg a globalizálódás céljait és eszközeit, s a piaci viszonyokat tekinti az egyéni jólét megteremtése legfőbb forrásának a globális rendszerben is.”⁸⁴

Az egyén oldaláról Kovács megjegyzi: „minden személytől elvárható, hogy legjobb képessége szerint megtegye a szükséges erőfeszítéseket annak érdekében, hogy a jó életéről való felfogását kialakítsa, és törekedjen annak megvalósítására. Bizonyos preferenciáiért, ízléséért, igényeiért az egyén felelősséggel tartozik, és e felelőssége kiterjed arra is, hogy vállalja az e preferenciák kielégítésének költségeit.”⁸⁵ Az eltérő szükségleteket figyelembe venni képtelen, mindenki igényét azonos módon kielégítő szolgáltatásnyújtás az egyén kényszerű alkalmazkodását kívánja meg, számára szenvedést okoz, mellyel mindenki másképp küzd meg. Mikor a jelzett ember elvárásai meghaladják a kívánságok teljesíthetőségének bizonyos

---

⁸¹ A SZOCIÁLIS SZAKMAI SZÖVETSÉG ETIKAI KÓDEXE.

⁸² Bővebben lásd: <https://www.gov.uk/government/publications/care-act-statutory-guidance/care-and-support-statutory-guidance> Letöltés: 2020. 08. 22.

⁸³ Ibid. UK. guidance.

⁸⁴ SIMAI Mihály: A globalizáció főbb tendenciái és kérdőjelei a XX. század végén. https://epa.oszk.hu/02000/02051/00016/pdf/EPA02051_Tudomanyos_Kozlemenyek_01_2000_marcius_009-018.pdf. Letöltés: 2021. 04. 19.

⁸⁵ KOVÁCS Kriszta: *Az egyenlőség felé A hátrányos megkülönböztetés tilalma és a támogató intézkedések* L' Harmattan Budapest, 2012. p.52.

mértékét, már nem jól létéről, hanem annak hiányáról, szenvedésről beszélünk. A szenvedő ember maga és a társadalom, számára is terhet jelent, segítségre szorul.

XI. Összegzés

A bevezetőben említett fogalmakkal összefüggésben felelevenítettük az Alaptörvény és az Ebktv. által használt esély fogalmakat, és utaltunk az esélyteremtés központi szerveinek tevékenységére, az esélyek előmozdítására a helyi közigazgatásban. Körvonalaztuk az esélyegyenlőségi és a társadalmi mobilitási mentor tevékenységét is a felzárkóztatás komplex folyamatában.

Megemlítettük az esélyegyenlőségi mentor szerepét is a helyi esélyteremtés folyamatában, aki kormánytisztviselő, ezért vonatkoznak rá a gondos munkavégzés kiemelt követelményei, a kormánytisztviselők általános és speciális magatartási elvei. Megemlítettük, hogy a társadalmi mobilitási mentorok Mt. alapján foglalkoztatott alkalmazottak, mely foglalkozás napjainkban még csak kialakulóban van.

Érintettük a jólét fogalmát, mely az esélyegyenlőség beteljesüléseként is értelmezhető. Fontos, hogy a deprivációhoz hasonlóan, az ember jól léte olyan fogalom, mely nagyban függ a segítségre szoruló, és az azt nyújtó ember igényeitől. Megjegyeztük, hogy a tömbösített társadalmi igények kielégítése nagymértékben függ a kormányzati akarattól, és az adott társadalom teljesítő képességétől. Az egyes emberek jólétének előmozdítása tehát magában foglalja a ki nem mondott, és a segítő szakmától elvárt igények előrejelzését és kiszolgálását is.